

Phronesis – den praktiske klogskab i pædagogik

Docent Ph.d. Preben Olund Kirkegaard

Professionaliteten – forskellige perspektiver

Pædagogisk arbejde er genstand for stor opmærksomhed fra samfundets side. I det kommende årti vil pædagogisk arbejde også blive genstand for yderligere akademisk forskning. For en del år tilbage var hovedvægten lagt på den praktiske udøvelse af pædagogisk arbejde. Her drejede det sig om at kunne være praktisk handlende uden nødvendigvis en teoretisk indsigt. I dag er pædagogisk arbejde i stigende grad relateret til professionalitet. Hermed også til et krav om teoretisk indsigt og evnen til at kunne foretage refleksion. Professionaliteten i pædagogisk arbejde er imidlertid repræsenteret af forskellige vidensformer.

Vidensformer

Mit udgangspunkt i dette indlæg er Aristoteles' teori om vidensformerne episteme, techne og phronesis med vægt på sidstnævnte. Phronesis bliver også omtalt som praktisk klogskab. Det er selvfølgelig nødvendigt med teoretisk viden. Det er en forudsætning for professionel praksis. Men der er en stigende interesse for betydning af Phronesis i professionel praksis.

I bogen "Phronesis as Professional Knowledge. Practical Wisdom in the Professions" (Kinsella & Pitman, 2012) bliver Phronesis diskuteret i et professionsperspektiv. Interessen for Phronesis – den praktiske klogskab i pædagogik - drejer sig om at denne vidensform er knyttet til praksis på en helt konkret måde. Phronesis er evnen til at kunne reflektere i praksis. Det er at kunne forstå komplekse sammenhænge i praksis. Det er at være i stand til at udføre kloge handlinger i konkrete situationer. Phronesis kan oversættes til en praktisk klogskab. Det er en vidensform, der gør det muligt at håndtere uforberedte situationer i praksis. I pædagogisk praksis skal der ofte handles her og nu - og på den bedst mulige måde.

Phronesis er praktisk virtuositet. Det er den professionelle opmærksomhed rettet mod situationer der foregår her og nu i praksis:

- 1) Praktisk virtuositet er erkendelsen af, at man aldrig kan have fuld kontrol over den pædagogiske praksis.
- 2) Praktisk virtuositet er erkendelsen af, at den pædagogiske praksis ikke kan styres af planer, intentioner og mål, hvor vigtige de end måtte være for pædagogisk arbejde.
- 3) Praktisk virtuositet er erkendelsen af, at man er i stand til at bedømme de forskellige praktiske situationer man befinder sig i.
- 4) Praktisk virtuositet drejer sig om at finde balancen og foretage afvejninger mellem det man taber, og det man vinder i praksis.

Phronesis griber ind i det eksistentielle

I og med at Phronesis træder frem i helt konkrete situationer griber det ind i eksistentielle spørgsmål. Det eksistentielle spørgsmål er: Man kan ikke på forhånd vide, hvordan man handler i den pædagogiske praksis før man er i situationen.

Det betyder, at viden ikke kan være fuldstændig før den anvendes i praksis (Steinholt, 2014). I modsætning til vidensformen Techne bygge Phronesis ikke udelukkende på kunnen. Phronesis bygger snarere på en moralsk dyd for, hvordan man skal handle på en klog måde i den konkrete pædagogiske praksis. I handlingsformen Phronesis findes der ikke en fast manual for, hvordan man skal handle i praksis. Det stiller krav om refleksion over, hvad den konkrete situation kræver af pædagogisk indsats. Komplexiteten i den pædagogiske praksis kræver at den handlende altid må være nødt til at handle ud fra et skøn. Professionelle skøn kræver sensitivitet og lydhørhed overfor situationens "mening" (Gadamer, 2012).

Phronetisk professionalitet

Phronesis understreger betydning af praktisk dømmekraft ved pædagogiske beslutninger. Phronesis gør det muligt for professionsudøveren at se og forstår konkrete situationer i praksis. Det er håndværkeren, der er i praksis, og som kan bedømme situationens særegenhed. Det er ikke nok. Professionsudøveren kan ikke blot handle på baggrund af tidligere erfaringer og bruge disse som opskrift til senere handlinger. Automatiseringen af erfaringer kan afskære blikket for nye konkrete situationer, som man står overfor. Alle professionelle er optaget af træffe de rigtige beslutninger i praksis. Problemet er, at den bedste beslutning ikke er fastlagt på forhånd.

I dag argumenteres der for Phronetisk professionalitet (Pitman, 2012). Det er gennem Phronetisk professionalitet at de professionelle i videst muligt omfang ser de konkrete børn, unge og elever i den aktuelle kontekst. Det er her, at professionelle bliver i stand til at anvende refleksion til deres bedste. Phronetisk professionalitet drejer sig om:

- 1) Møde kompleks pædagogisk praksis med lydhørhed.
- 2) Møde kompleks pædagogisk praksis med sensitivitet.
- 3) Møde kompleks pædagogisk praksis med en åbenhed overfor de muligheder der findes.

Afslutning

Phronesis i pædagogik er den praktiske klogskab, hvor viden sættes ind i et etisk perspektiv. Det er en vidensform, der giver plads til kritisk refleksion. Phronesis i pædagogik er den praktiske klogskab, hvor enhver ny situation kræver nye overvejelser. Tidligere erfaringer kan være gode at læne sig op ad; men det er ikke nok.

Anvendt litteratur:

Gadamer, H. G. (2012): Sandhed og metode. Hans Reitzels Forlag. København.
Steinholt, Kjetil. (2014): Nysgjerrighetens pedagogikk. Akademia forlag, Trondheim.
Pitman, A. (2012): Professionalism and Professionalisation: Hostile Ground for Growing Phronesis? I E.A. Kinsella & A. Pitman (red.), Phronesis as Professional Knowledge. Practical Wisdom in the Professions (s. 131–146) Boston: SensePublishers.

Forslag til videre læsning:

Hatlevik, I. K. R. (2014): Meningsfulle sammenhenger. Ph.d. Avhandling.
Oslo: Høgskolen i Oslo og Akershus.

https://www.tokeagerschou.dk/taabi_staabitokeagerschou.dk